

Semnan University of Medical Sciences

KOOMESH

Journal of Semnan University of Medical Sciences

Volume 20, Issue 2 (Spring 2018), 179-416 Social Determinants of Health Supplement

ISSN: 1608-7046

Full text of all articles indexed in:

Scopus, Index Copernicus, SID, CABI (UK), EMRO, Iranmedex, Magiran, ISC, Embase

---

نگرش به مواد مخدر و برخی عوامل مرتبط با آن در دانش‌آموزان پسر دبیرستانی

سمنان

شهاب مرادی^{۱*} (Ph.D)، راهب قربانی^۲ (Ph.D)، ناهید رادبخش^۳ (M.Sc)

۱- گروه روان‌شناسی تربیتی دانشگاه سمنان، سمنان، ایران

۲- مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران

۳- گروه روان‌شناسی تربیتی، سمنان، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۵/۳ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۱/۲۳

* نویسنده مسئول، تلفن: ۰۹۱۸۹۲۹۴۱۱۷ shahabmoradi66@gmail.com

چکیده

هدف: خطر یا محافظت در برابر اعتیاد به مواد مخدر با ایجاد نگرش مثبت یا منفی به آن ایجاد می‌شود. هدف این پژوهش بررسی نگرش به مواد مخدر و رابطه برخی مولفه‌های خانوادگی با آن در دانش‌آموزان پسر دبیرستانی بوده است.

مواد و روش‌ها: این مطالعه مقطعی در سال ۱۳۹۵، بر روی ۳۴۰ نفر از دانش‌آموز پسر دوره دوم متوسطه شهر سمنان انجام شد. روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای بود. ابتدا از هر یک از چهار جهت جغرافیایی شهر و نیز مرکز شهر، یک دبیرستان، سپس در هر دبیرستان منتخب، یک کلاس از هر پایه تحصیلی به تصادف انتخاب و کلیه دانش‌آموزان ۱۵ کلاس منتخب مورد بررسی قرار گرفتند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه ۲۰ سوالی احساس ناایمنی در کانون خانواده و پرسش‌نامه ۴۰ سوالی نگرش سنج مواد مخدر بود.

یافته‌ها: میانگین $\pm$ انحراف معیار سن دانش‌آموزان $16/4 \pm 0/8$ سال بود. $27/6\%$ نگرش خیلی منفی، $39/7\%$ نگرش منفی، $28/2\%$ نگرش متوسط، $3/8\%$ نگرش مثبت و $0/6\%$ نگرش خیلی مثبت به مواد مخدر داشتند. همبستگی مثبت و معنی‌داری بین جو عاطفی خانواده با نگرش به مواد مخدر ($r=0/151, p=0/006$)، اثرات ($r=0/119, p=0/029$)، خطرات ($r=0/119, p=0/011$) و مصرف ($r=0/139, p=0/011$) مواد مخدر دیده شد. همچنین دانش‌آموزان با پدر معتاد نگرش مثبت‌تری به مواد مخدر ($p=0/004$)، اثرات ($p=0/019$)، خطرات ($p=0/021$) و مصرف مواد مخدر ($p=0/001$) داشتند. همبستگی بین نگرش به اثرات مواد مخدر با درآمد خانوار منفی و معنی‌دار بود ($r=-0/117, p=0/033$). دانش‌آموزانی که از طرف والدین نسبت به مواد مخدر منع می‌شوند نگرش منفی‌تری نسبت به مواد مخدر داشتند ($p>0/05$).

نتیجه‌گیری: بیش از یک چهارم این دانش‌آموزان نگرش متوسطی به مواد مخدر دارند که در معرض خطر هستند. این افراد از فرزندان خانواده‌های با تحصیلات و درآمدهای مختلف می‌باشند. ضروری است برنامه‌هایی جهت توانمندسازی خانواده‌ها تدوین تا والدین نحوه ارتباط صحیح با فرزندان را آموزش دیده و جو عاطفی خانواده را افزایش و با ارتباط دوستانه آن‌ها را از خطرات اعتیاد منع کنند. این مساله می‌تواند درصد دانش‌آموزان در معرض خطر نگرش مثبت را کاهش و از آسیب به جامعه جلوگیری کند.

واژه‌های کلیدی: نگرش به مواد مخدر، مولفه‌های خانواده، جو عاطفی خانواده، دانش‌آموزان دبیرستانی

مقدمه

می‌شود، تعریف می‌کند که با علائمی مانند تحمل، محرومیت و ولع برای مصرف همراه است و علی‌رغم داشتن عوارض فیزیولوژیک، روان‌شناختی و اجتماعی، فرد به مصرف آن ادامه می‌دهد [۱].

پنجمین مجموعه بازنگری شده تشخیصی و آماری اختلالات روانی اعتیاد را به عنوان الگوی غیر انطباقی مصرف یک ماده مخدر، که به نازاحتی قابل ملاحظه بالینی منجر

انگیزه‌ها و علل مختلف باعث روی آوردن افراد به اعتیاد می‌شود [۲]. با نگاه به عقبه زندگی افراد دارای اعتیاد، گویی مواد مخدر برای بسیاری از آنان قبیح و خطری کم‌تری در مقایسه با افراد سالم جامعه دارد. این قبیح و احساس خطر کم‌تر همان نگرش مثبت به مواد مخدر است که در مقابل نگرش منفی به مواد مخدر قرار دارد. نگرش به مواد مخدر سه نوع دارد:

۱- نگرش به اثرات مواد مخدر: نگرش فرد نسبت به پیامدهای مثبت یا منفی حاصل از مصرف مواد مخدر، شامل اثرات فیزیولوژیکی، روانی و اجتماعی را در بر دارد. مثلاً اعتقاد فرد بر این که "مصرف مواد مخدر موجب کاهش اضطراب و نگرانی می‌شود" یک نگرش مثبت به مواد مخدر است و عکس آن نگرش منفی است.

۲- نگرش به خطرات مواد مخدر: این عامل ناظر بر تصورهای غیر واقعی فرد در مورد خطرات استفاده از مواد مخدر است، مثلاً "خطر مصرف مواد مخدر زمانی است که مواد غیر خالص باشند"، در واقع فرد تصویری غیر واقعی نسبت به خطرات استفاده از مواد مخدر دارد که عکس آن نگرش منفی است.

۳- نگرش مثبت به مصرف مواد مخدر: این عامل ناظر بر علاقه و تمایل فرد به استفاده از مواد مخدر است. مثلاً فرد می‌گوید: "یک بار مصرف مواد مخدر به امتحانش می‌ارزد"، فرد صرف نظر از پیامدهای مثبت یا منفی و همچنین صرف نظر از خطراتی که مصرف مواد مخدر برای او در پی دارد، علاقمند است که از مواد مخدر استفاده نماید، که عکس آن نگرش منفی است [۳].

افراد با نگرش مثبت به مواد مخدر به احتمال بیش‌تری برای منتفع شدن و کسب لذت، به مصرف آن روی می‌آورند. نقش نگرش به مواد مخدر به قدری اهمیت دارد که تفکر و نوع نگرش افراد معتاد، آن‌ها را به سوی مصرف مجدد سوق می‌دهد، یا آن‌ها را برای همیشه از مصرف منصرف می‌کند [۳].

پژوهش‌ها نشان داده‌اند؛ بین شروع مصرف مواد و نگرش‌های افراد درباره مواد ارتباط وجود دارد. در واقع، نگرش‌های مثبت درباره مصرف مواد باعث می‌شود زمان شروع مصرف مواد تسریع شود [۴،۳]. نگرش مثبت برای استفاده از مواد مخدر در تقویت گرایش دانش‌آموزان مدرسه به سمت مواد تأثیر داشته است [۳]. یکی از مهم‌ترین عوامل گرایش به مواد مخدر در ایران، وجود برخی از باورها و ارزش‌هاست که باعث می‌شود افراد نگرش مثبتی نسبت به مصرف مواد مخدر پیدا کنند [۵].

روابط خانوادگی و شیوه‌های فرزندپروری نقشی اساسی در گرایش و ایجاد نگرش به مواد مخدر در نوجوانان دارد [۶]. خانواده‌های آشفته زمینه را برای نوجوان مهیاتر می‌سازند، پدر و مادر معتاد نمی‌توانند مسئولیت خود در زمینه تربیت فرزند را به درستی انجام دهند و نیز الگوی مناسبی برای فرزندان خود نیستند، چه بسا فرزندان خود را به اعتیاد تشویق نمایند. نشان داده شده است که مسائل عاطفی خانوادگی از علل مهم اعتیاد معتادان بوده است [۷]. پژوهشگران حوزه خانواده و اعتیاد، مصرف مواد مخدر توسط والدین، آشفته‌گی عاطفی و خانوادگی، روابط سرد عاطفی، بی‌اعتنایی و بی‌توجهی والدین، عدم حمایت هیجانی و عاطفی والدین را عامل مؤثر در ایجاد اعتیاد گزارش نموده‌اند. به نحوی که فرزندان والدینی که دارای روحیه دمکراتیک، احترام‌آمیز و پذیرا هستند و امکان رشد تدریجی استقلال فرزندان خود را فراهم می‌آورند، کم‌تر در معرض اعتیاد قرار می‌گیرند [۶-۱۲]. پژوهش‌هایی دیگر نشان داده‌اند که متغیرهای خانوادگی نظیر صمیمیت نوجوانان با والدین و همانندسازی با آنان، دل‌بستگی والد-کودک، کنترل و نظارت والدینی مناسب، محیط خانوادگی بدون تعارض و عدم مصرف داروها توسط اعضاء خانواده، یک عامل حمایتی در برابر مصرف مواد توسط آزمودنی‌ها بوده است [۱۶-۱۴، ۱۰].

سوء مصرف و وابستگی به مواد اعضاء خانواده نیز باعث آسیب‌پذیری و بروز برخی اختلالات روانی در سایر اعضاء خانواده می‌شود [۱۶] و رابطه مثبت و متقابلی بین اعتیاد

تصادف انتخاب، سپس در هر دبیرستان یک کلاس درس دهم، یک کلاس درس یازدهم و یک کلاس درس دوازدهم به تصادف (به قید قرعه از بین تعداد کلاس‌های هر پایه تحصیلی) انتخاب شدند که جمعاً ۱۵ کلاس انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. پرسش‌نامه‌های پژوهش با هماهنگی مدیر و معلم مدارس توسط پژوهشگر به نوبت در هر کلاس درس توزیع شد و دانش‌آموزان و پس از حدود ۳۰ دقیقه، پرسش‌نامه تکمیل شده که فاقد مشخصات قابل شناسایی دانش‌آموزان بود، از آن‌ها تحویل گرفته شد. قبل از آن جهت جلب رضایت و مشارکت دانش‌آموزان و کسب داده‌ها صحیح‌تر، با همراهی مدیر و معلم‌ها، سخنرانی کوتاهی، لزوم همکاری در امور علمی را تاکید نمودیم.

ابزار گردآوری داده‌ها:

ابزار گردآوری داده شامل سه بخش بود. بخش اول ویژگی‌های فردی و خانوادگی، بخش دوم پرسش‌نامه‌ای که احساس نایمینی را در کانون خانواده اندازه‌گیری می‌کند و بخش سوم پرسش‌نامه نگرش به مواد مخدر بود.

۱- پرسش‌نامه احساس نایمینی در کانون خانواده

برای اندازه‌گیری احساس نایمینی (جو عاطفی) در کانون خانواده از پرسش‌نامه‌ی ۲۰ سوالی احساس نایمینی در کانون خانواده، ساخته شده دل‌اور و همکاران (۱۳۸۸) استفاده شد. پاسخگویی به این مقیاس به شکل بلی و خیر با نمره‌گذاری ۱ و ۰ می‌باشد. نمره بیشتر به معنای احساس جو عاطفی مثبت و نمره کم‌تر به معنای احساس جو عاطفی منفی در کانون خانواده است [۳].

۲- پرسش‌نامه نگرش‌سنج مواد مخدر

این پرسش‌نامه به وسیله دل‌اور و همکاران (۱۳۸۸) ساخته شده و مشتمل بر سه خرده‌مقیاس اثرات (با ۲۱ سوال)، خطرات (با ۹ سوال) و مصرف مواد مخدر (با ۱۰ سوال) می‌باشد. سؤالات پرسش‌نامه به شکل لیکرت با گزینه‌های کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم و کاملاً موافقم تنظیم شده که از صفر تا ۴ نمره می‌گیرند. نمره بیشتر در این مقیاس نشان‌دهنده نگرش منفی‌تر (حالت مطلوب) و

اعضاء خانواده و اعتیاد فرزندان وجود دارد [۱۸]. بیش‌تر افراد متخلف، علت مصرف مواد مخدر و انجام تخلفات خود را وابستگی والدین به مواد مخدر ذکر کرده‌اند [۱۹]. تنش در رابطه خواهران و برادرانی که دارای مشخصه تعارض زیاد هستند، با مصرف مواد یا داروها رابطه دارد [۱۰]. پژوهشی نشان داده است، کودکان والدین الکلی چهار برابر بیش‌تر در معرض خطر الکلی شدن قرار دارند [۲۰].

همواره پایش و بررسی سطح استعداد و پتانسیل افراد جامعه، مخصوصاً قشر نوجوان که نزدیک‌ترین سن برای اعتیاد است، جهت تدوین برنامه‌های پیشگیرانه، درک وضعیت به طور واقع‌بینانه و نیز بررسی عوامل موثر بر آن وضعیت اهمیت دارد. لذا در این پژوهش ابتدا به دنبال بررسی وضعیت نگرش به مواد مخدر در قشر نوجوانان پسر پرداخته شد تا ضمن تعیین وضعیت نگرش به مواد مخدر در این گروه پرخطر، برخی عوامل مرتبط با آن شناسایی شود که این می‌تواند زمینه‌ساز مداخلات لازم گردد.

مواد و روش‌ها

مطالعه حاضر یک مطالعه مقطعی است. برای اجرای پژوهش، از طرف دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه سمنان معرفی‌نامه به اداره کل آموزش و پرورش استان سمنان ارائه شد و از سوی آن اداره کل نیز با اخذ تضمین از پژوهشگران جهت رعایت اصول اخلاق در پژوهش، مجوز اجرای پژوهش در مدارس صادر شد.

جامعه آماری این پژوهش تمامی نوجوانان دبیرستانی (نوبت دوم متوسطه: یعنی پایه دهم، یازدهم و دوازدهم) پسر شهرستان سمنان در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ بودند. با استفاده از مطالعه مقدماتی شامل ۱۰۰ نفر، میانگین $\pm$ انحراف معیار نگرش دانش‌آموزان $2/83 \pm 0/88$ (از ۴) شده است. لذا با در نظر گرفتن اطمینان ۹۵٪ و دقت ۰/۱ و اثر طرح ۱/۱۵ حجم نمونه از رابطه برآورد میانگین، ۳۴۳ نفر برآورد شد.

روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای بود. ابتدا از هر یک از چهار جهت جغرافیایی شهر و نیز مرکز شهر، یک دبیرستان به

نمره کم تر در این مقیاس نشان دهنده نگرش مثبت تر به مواد مخدر است [۳].

برای تحلیل داده ها، ابتدا میانگین نمرات ۴۰ سؤال نگرش برای هر فرد محاسبه شد که در دامنه صفر تا ۴ قرار دارد. نمره بالاتر نگرش منفی تر فرد به مواد مخدر را نشان می دهد. کسب نمره کم تر از ۰/۵۰ را نگرش خیلی مثبت، ۰/۴۹-۱/۵۰ را نگرش مثبت، ۱/۵۰-۲/۴۹ را نگرش متوسط، ۲/۴۹-۳/۵۰ را نگرش منفی و نمره ۳/۵۰ یا بالاتر را نگرش خیلی منفی تلقی نمودیم.

برای تحلیل داده ها از آزمون های من ویتنی، فریدمن، ویلکسون، ضریب همبستگی جزیی استفاده شده است. نرم افزار مورد استفاده SPSS 18.0 و سطح معنی داری ۰/۰۵ بوده است.

برای تحلیل داده ها از آزمون های من ویتنی، فریدمن، ویلکسون، ضریب همبستگی جزیی استفاده شده است. نرم افزار مورد استفاده SPSS 18.0 و سطح معنی داری ۰/۰۵ بوده است.

برای تحلیل داده ها از آزمون های من ویتنی، فریدمن، ویلکسون، ضریب همبستگی جزیی استفاده شده است. نرم افزار مورد استفاده SPSS 18.0 و سطح معنی داری ۰/۰۵ بوده است.

نتایج

از ۳۶۰ پرسش نامه توزیع شده، ۳۴۸ پرسش نامه تکمیل و به پرسش گر عودت داده شد که اطلاعات ۸ پرسش نامه ناقص بود. از ۳۴۰ دانش آموز پسر که اطلاعات آن ها وارد تجزیه و تحلیل شد، میانگین $\pm$ انحراف معیار سن دانش آموزان ۱۶/۴ $\pm$ ۰/۸ سال بود. ۱۲/۱٪ آنان ۱۵ سال، ۴۳/۲٪ آنان ۱۶ سال، ۳۶/۸٪ آنان ۱۷ سال و مابقی بیش تر از ۱۸ سال سن داشتند. توزیع مشخصه های دانش آموزان در جدول ۱ آمده است.

نگرش خیلی منفی، ۳۹/۷٪ نگرش منفی، ۲۸/۲٪ نگرش متوسط، ۳/۸٪ نگرش مثبت و ۰/۶٪ نگرش خیلی مثبت به مواد مخدر داشتند. همبستگی مثبت و معنی داری بین نگرش به مواد مخدر با جو عاطفی خانواده دیده شد ($r=0/151, p=0/006$). هم چنین دانش آموزان با پدر معتاد نگرش مثبت تری (غیر مطلوب) به مواد مخدر داشتند ($p=0/004$). دانش آموزانی که از طرف والدین نسبت به مواد مخدر منع می شوند نگرش منفی تری نسبت به مواد مخدر داشتند ($p=0/001$). اما همبستگی بین نگرش با مواد مخدر با درآمد ($r=-0/106, p=0/053$)، تحصیلات پدر ($p=0/388$)،

تحصیلات مادر ($r=-0/047, p=0/944$)، اعتیاد مادر به مواد مخدر ($p=0/536$) معنی دار نبوده است (جدول ۱).

نگرش متوسط، ۴/۷٪ نگرش مثبت و ۱/۸٪ نگرش خیلی مثبت به اثرات مواد مخدر داشتند. همبستگی مثبت و معنی داری بین نگرش به اثرات مواد مخدر با جو عاطفی خانواده دیده شد ($r=0/119, p=0/029$). دانش آموزان با پدر معتاد، نگرش مثبت تری به اثرات مواد مخدر داشتند ($p=0/019$). اما دانش آموزانی که از طرف والدین نسبت به مواد مخدر منع می شوند نگرش منفی تری نسبت به اثرات مواد مخدر داشتند ($p=0/031$). هم چنین همبستگی بین نگرش به اثرات مواد مخدر با درآمد خانوار منفی و معنی دار بود ($r=-0/117, p=0/033$). سایر متغیرها همبستگی معنی داری با نگرش به اثرات مواد مخدر نداشتند (جدول ۲).

نگرش متوسط، ۴/۷٪ نگرش مثبت و ۲/۱٪ نگرش خیلی مثبت به خطرات مواد مخدر داشتند. همبستگی مثبت و معنی داری بین نگرش به خطرات مواد مخدر با جو عاطفی خانواده دیده شد ($r=0/139, p=0/011$). دانش آموزان با پدر معتاد، نگرش مثبت تری به خطرات مواد مخدر داشتند ($p=0/021$). اما دانش آموزانی که از طرف والدین نسبت به مواد مخدر منع می شوند نگرش منفی تری نسبت به خطرات مواد مخدر داشتند ($p=0/001$). سایر متغیرها همبستگی معنی داری با نگرش به اثرات مواد مخدر نداشتند (جدول ۳).

نگرش متوسط، ۱/۸٪ نگرش مثبت و ۲/۴٪ نگرش خیلی مثبت به مصرف مواد مخدر داشتند. همبستگی مثبت و معنی داری بین نگرش به مصرف مواد مخدر با جو عاطفی خانواده دیده شد ($r=0/139, p=0/011$). دانش آموزان با پدر معتاد، نگرش مثبت تری به مصرف مواد مخدر داشتند ($p=0/001$). اما دانش آموزانی که از طرف والدین نسبت به مصرف مواد مخدر منع می شوند نگرش منفی تری نسبت به مصرف

مواد مخدر داشتند ($p < 0/001$). سایر متغیرها همبستگی معنی‌داری با نگرش به اثرات مواد مخدر نداشتند (جدول ۴). نگرش دانش‌آموزان در سه خرده‌مقیاس اثرات، خطرات و مصرف تفاوت معنی‌دار داشت ($p < 0/001$). به طوری که نگرش در خرده‌مقیاس مصرف نسبت به خرده‌مقیاس اثرات ($p < 0/001$) و نیز خطرات ($p < 0/001$) منفی‌تر (مطلوب‌تر) و در خرده‌مقیاس اثرات نسبت به خرده‌مقیاس خطرات ($p < 0/001$) منفی‌تر بوده است.

جدول ۱. توزیع نگرش به مواد مخدر در دانش‌آموزان پسر دبیرستان‌های شهر سمنان به تفکیک سن و مشخصه‌های خانوادگی در سال ۱۳۹۵

انحراف معیار	میانگین (از)	میزان نگرش به مواد مخدر										درصد	تعداد	مشخصه	
		خیلی منفی ($\geq 3/50$)		منفی ($2/50 - 3/49$)		متوسط ($1/50 - 2/49$)		مثبت ($0/50 - 1/49$)		خیلی مثبت ($< 0/50$)					
		درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد				
۰/۸۰	۲/۹۴	۳۹/۰	۱۶	۳۱/۷	۱۳	۲۴/۴	۱۰	۴/۹	۲	-	-	۱۲/۱	۴۱	۱۵	سن (سال)
۰/۷۸	۲/۷۷	۲۱/۸	۳۲	۴۲/۲	۶۲	۳۲/۰	۴۷	۲/۷	۴	۱/۴	۲	۴۳/۲	۱۴۷	۱۶	
۰/۷۵	۲/۹۴	۳۰/۴	۳۸	۴۰/۸	۵۱	۲۴/۸	۳۱	۴/۰	۵	-	-	۳۶/۸	۱۲۵	۱۷	
۰/۹۱	۲/۷۷	۲۹/۶	۸	۳۳/۳	۹	۲۹/۶	۸	۷/۴	۲	-	-	۷/۹	۲۷	≥ 18	
۱/۰۴	۲/۰۳	-	-	۲۵/۰	۳	۵۸/۳	۷	-	-	۱۶/۷	۲	۳/۵	۱۲	دارد	عیتاد پدر
۰/۷۵	۲/۸۸	۲۸/۴	۹۳	۴۰/۴	۱۳۲	۲۷/۲	۸۹	۴/۰	۱۳	-	-	۹۶/۵	۳۲۷	ندارد	
۱/۶۵	۲/۲۶	۲۵/۰	۱	۲۵/۰	۱	۲۵/۰	۱	-	-	۲۵/۰	۱	۱/۲	۴	دارد	اعتیاد مادر
۰/۷۶	۲/۸۵	۲۷/۵	۹۲	۴۰/۰	۱۳۴	۲۸/۴	۹۵	۳/۹	۱۳	۰/۳	۱	۹۸/۸	۳۳۵	ندارد	
۰/۹۳	۲/۷۴	۳۰/۳	۱۰	۲۷/۳	۹	۳۶/۴	۱۲	۳/۰	۱	۳/۰	۱	۹/۷	۳۳	بی سواد	وضعیت تحصیلات پدر
۰/۷۷	۳/۰۲	۳۶/۸	۲۱	۳۸/۶	۲۲	۲۱/۱	۱۲	۳/۵	۲	-	-	۱۶/۸	۵۱	ابتدایی	
۰/۷۲	۲/۹۱	۲۸/۸	۲۱	۳۹/۷	۲۹	۳۰/۱	۲۲	۱/۴	۱	-	-	۲۱/۵	۷۳	راهنمایی	
۰/۷۷	۲/۸۱	۲۴/۸	۲۷	۴۳/۱	۴۷	۲۷/۵	۳۰	۳/۷	۴	۰/۹	۱	۳۲/۱	۱۰۹	دبیرستان	
۰/۷۷	۲/۷۶	۲۲/۱	۱۵	۴۱/۲	۲۸	۲۹/۴	۲۰	۷/۴	۵	-	-	۲۰/۰	۶۸	دانشگاهی	
۰/۸۶	۲/۸۵	۲۸/۶	۱۲	۳۸/۱	۱۶	۲۸/۶	۱۲	۲/۴	۱	۲/۴	۱	۱۲/۴	۴۲	بی سواد	
۰/۸۹	۲/۸۷	۳۸/۰	۲۷	۲۵/۴	۱۸	۲۹/۶	۲۱	۷/۰	۵	-	-	۲۰/۹	۷۱	ابتدایی	
۰/۷۶	۲/۸۶	۲۶/۷	۱۶	۳۵/۰	۲۱	۳۸/۳	۲۳	-	-	-	-	۱۷/۷	۶۰	راهنمایی	
۰/۷۰	۲/۹۴	۲۶/۷	۲۸	۵۰/۵	۵۳	۲۰/۰	۲۱	۱/۹	۲	۱/۰	۱	۳۱/۰	۱۰۵	دبیرستان	
۰/۷۱	۲/۶۸	۱۸/۰	۱۱	۴۴/۳	۲۷	۲۹/۵	۱۸	۸/۲	۵	-	-	۱۸/۰	۶۱	دانشگاهی	
۰/۸۵	۲/۸۸	۳۳/۳	۵۸	۳۴/۵	۶۰	۲۵/۹	۴۵	۵/۷	۱۰	۰/۶	۱	۵۱/۹	۱۷۴	< 1	میزان درآمد در ماه (میلیون تومان)
۰/۷۳	۲/۹۸	۳۳/۸	۲۴	۴۰/۸	۲۹	۲۳/۹	۱۷	۱/۴	۱	-	-	۲۱/۲	۷۱	۱-۱/۵	
۰/۶۰	۲/۸۲	۱۱/۸	۴	۵۸/۸	۲۰	۲۹/۴	۱۰	-	-	-	-	۱۰/۱	۳۴	۱/۵-۲	
۰/۶۱	۲/۹۹	۲۹/۴	۵	۴۷/۱	۸	۲۳/۵	۴	-	-	-	-	۵/۱	۱۷	۲-۲/۵	
۰/۶۶	۲/۶۰	۱۴/۳	۲	۳۵/۷	۵	۴۲/۹	۶	۷/۱	۱	-	-	۴/۲	۱۴	۲/۵-۳	
۰/۴۶	۲/۴۸	-	-	۴۴/۰	۱۱	۵۲/۰	۱۳	۴/۰	۱	-	-	۷/۵	۲۵	≥ 3	
۰/۷۶	۲/۸۸	۲۸/۷	۹۳	۴۰/۱	۱۳۰	۲۷/۲	۸۸	۳/۷	۱۲	۰/۳	۱	۹۵/۹	۳۲۴	بله	منع مواد مخدر خیر
۱/۲۰	۲/۸۲	-	-	۳۵/۷	۵	۵۰/۰	۷	۷/۱	۱	۷/۱	۱	۴/۱	۱۴		
۰/۷۸	۲/۸۵	۲۷/۶	۹۴	۳۹/۷	۱۳۵	۲۸/۲	۹۶	۳/۸	۱۳	۰/۶	۲				نگرش به مواد مخدر (از ۴)
۳۱/۳	۱۱۴/۲														نگرش به مواد مخدر (از ۱۶۰)

جدول ۲. توزیع نگرش به اثرات مواد مخدر در دانش‌آموزان پسر دبیرستان‌های شهر سمنان به تفکیک سن و مشخصه‌های خانوادگی در سال ۱۳۹۵

انحراف معیار	میانگین (از)	میزان نگرش به اثرات مواد مخدر										درصد	تعداد	مشخصه	
		خیلی منفی ($\geq 3/50$)		منفی ($2/50 - 3/49$)		متوسط ($1/50 - 2/49$)		مثبت ($0/50 - 1/49$)		خیلی مثبت ($< 0/50$)					
		درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد				
۰/۹۱	۳/۰۰	۴۱/۵	۱۷	۲۶/۸	۱۱	۲۶/۸	۱۱	۴/۹	۲	-	-			۱۵	سن (سال)
۰/۹۰	۲/۷۶	۲۷/۲	۴۰	۳۴/۰	۵۰	۳۲/۷	۴۸	۴/۱	۶	۲/۰	۳			۱۶	
۰/۹۲	۲/۹۳	۳۲/۵	۴۴	۳۲/۸	۴۱	۲۶/۴	۳۳	۳/۲	۴	۴/۲	۳			۱۷	
۱/۰۷	۲/۶۵	۳۳/۳	۹	۲۲/۲	۶	۲۹/۶	۸	۱۴/۸	۴	-	-			≥ 18	

۰/۷۸	۲/۳۴	۱۴/۳	۲	۲۱/۴	۳	۵۰/۰	۷	۱۴/۳	۲	-	-	۲/۵-۳
۰/۶۰	۲/۱۶	-	-	۳۶/۰	۹	۵۲/۰	۱۳	۱۲/۰	۳	-	-	≥۳
۰/۷۸	۲/۵۰	۱۷/۰	۵۵	۳۲/۴	۱۰۵	۴۵/۴	۱۴۷	۴/۰	۱۳	۱/۲	۴	بله
۱/۰۳	۱/۴۸	-	-	۲۱/۴	۳	۳۵/۷	۵	۲۱/۴	۳	۲۱/۴	۳	خیر
۰/۸۲	۲/۴۶	۱۶/۵	۵۶	۳۱/۸	۱۰۸	۴۵/۰	۱۵۳	۴/۷	۱۶	۲/۱	۷	نگرش به خطرات مواد مخدر (از ۴)
۷/۴	۲۲/۲	نگرش به خطرات مواد مخدر (از ۳۶)										

جدول ۴. توزیع نگرش به مصرف مواد مخدر در دانش آموزان پسر دبیرستان های شهر سمنان به تفکیک سن و مشخصه های خانوادگی در سال ۱۳۹۵

میزان نگرش به مصرف مواد مخدر												مشخصه
ردیف	سن (سال)	خیلی منفی (≥۳/۵۰)		منفی (۲/۵۰-۳/۴۹)		متوسط (۱/۵۰-۲/۴۹)		مثبت (۰/۵۰-۱/۴۹)		خیلی مثبت (<۰/۵۰)		
		درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۱/۱۱	۳/۲۷	۵۶/۱	۲۳	۱۷/۱	۷	۱۹/۵	۸	۲/۴	۱	۴/۹	۲	۱۵
۰/۹۹	۳/۱۲	۴۰/۱	۵۹	۳۴/۰	۵۰	۲۱/۱	۳۱	۱/۴	۲	۳/۴	۵	سن (سال)
۰/۸۷	۳/۳۰	۴۹/۶	۶۲	۲۸/۰	۳۵	۲۰/۰	۲۵	۲/۴	۳	-	-	۱۷
۱/۰۶	۳/۲۸	۵۵/۶	۱۵	۱۴/۸	۴	۲۵/۹	۷	-	-	۳/۷	۱	≥۱۸
۱/۰۷	۲/۱۵	-	-	۵۰/۰	۶	۳۳/۳	۴	-	-	۱۶/۷	۲	پدر اعتیاد
۰/۹۴	۳/۲۵	۴۸/۳	۱۵۸	۲۷/۵	۹۰	۲۰/۵	۶۷	۱/۸	۶	۱/۸	۶	ندارد
۱/۸۴	۲/۵۵	۲۵/۰	۱	-	-	-	-	۵۰/۰	۲	۲۵/۰	۱	مادر اعتیاد
۰/۹۶	۳/۲۲	۴۶/۹	۱۵۷	۲۸/۱	۹۴	۲۱/۲	۷۱	۱/۸	۶	۲/۱	۷	ندارد
۱/۰۹	۳/۲۵	۵۷/۶	۱۹	۱۵/۲	۵	۲۱/۲	۷	۳/۰	۱	۳/۰	۱	وضعیت تحصیلات پدر
۰/۸۶	۳/۴۳	۵۲/۶	۳۰	۲۸/۱	۱۶	۱۹/۳	۱۱	-	-	-	-	بی سواد
۰/۹۵	۳/۲۲	۴۲/۵	۳۱	۳۱/۵	۲۳	۲۳/۳	۱۷	-	-	۲/۷	۲	ابتدایی
۱/۰۰	۳/۱۴	۴۵/۹	۵۰	۲۵/۷	۲۸	۲۲/۰	۲۴	۳/۷	۴	۸/۲	۳	راهنمایی
۰/۹۶	۳/۱۵	۴۲/۶	۲۹	۳۵/۳	۲۴	۱۷/۶	۱۲	۱/۵	۱	۲/۹	۲	دبیرستان
۱/۰۴	۳/۴۱	۶۱/۹	۲۶	۲۱/۴	۹	۱۱/۹	۵	-	-	۴/۸	۲	دانشگاهی
۳/۰۴	۳/۱۸	۴۳/۷	۳۱	۲۸/۲	۲۰	۲۲/۵	۱۶	۲/۸	۲	۲/۸	۲	وضعیت تحصیلات مادر
۰/۸۷	۳/۲۲	۴۵/۰	۲۷	۲۱/۷	۱۳	۳۳/۳	۲۰	-	-	-	-	بی سواد
۰/۹۶	۳/۳۰	۵۴/۳	۵۷	۲۶/۷	۲۸	۱۴/۳	۱۵	۱/۹	۲	۲/۹	۳	ابتدایی
۰/۹۳	۳/۰۰	۲۹/۵	۱۸	۴۱/۰	۲۵	۲۴/۰	۱۵	۳/۳	۲	۱/۶	۱	راهنمایی
۱/۰۷	۳/۲۴	۵۱/۱	۸۹	۲۲/۴	۳۹	۲۰/۷	۳۶	۱/۷	۳	۴/۰	۷	دبیرستان
۰/۸۲	۳/۳۱	۴۷/۹	۳۴	۲۸/۲	۲۰	۲۳/۹	۱۷	-	-	-	-	دانشگاهی
۰/۸۵	۳/۱۵	۴۴/۱	۱۵	۲۹/۴	۱۰	۲۰/۶	۷	۵/۹	۲	-	-	میزان درآمد در ماه (میلیون تومان)
۰/۷۲	۳/۳۲	۴۱/۲	۷	۴۷/۱	۸	-	-	۱۱/۸	۲	-	-	< ۱
۰/۸۴	۳/۱۴	۴۲/۹	۶	۳۵/۷	۵	۱۴/۳	۲	۷/۱	۱	-	-	۱-۱/۵
۰/۷۲	۲/۹۵	۲۴/۰	۶	۴۸/۰	۱۲	۲۸/۰	۷	-	-	-	-	۱/۵-۲
۰/۹۵	۳/۲۶	۴۸/۱	۱۵۶	۲۸/۴	۹۲	۲۰/۱	۶۵	۱/۲	۴	۲/۲	۷	۲-۲/۵
۰/۹۴	۲/۱۹	۱۴/۳	۲	۲۸/۶	۴	۳۵/۷	۵	۱۴/۳	۲	۷/۱	۱	۲/۵-۳
۰/۹۷	۳/۲۲	۴۶/۸	۱۵۹	۲۸/۲	۹۶	۲۰/۹	۷۱	۱/۸	۶	۲/۴	۸	≥۳
۹/۷	۳۲/۲	نگرش به مصرف مواد مخدر (از ۴۰)										

بحث و نتیجه گیری

یافته‌ها نشان داد ۶۷/۳٪ دانش آموزان پسر سمنانی نگرش منفی (یا خیلی منفی)، ۲۸/۲٪ نگرش متوسط و درصد کمی (۴/۴٪) نگرش مثبت (یا خیلی مثبت) به مواد مخدر دارند. این وضعیت را به معنای مصونیت کامل برای دانش نوجوانان نمی توان تلقی کرد، زیرا خطر پدیده اعتیاد به مواد مخدر بسیار

جدی است و نمی توان خطر آن را حتی برای یک نفر و حتی در حد اندک، حاشیه امن دانست.

یافته‌ها نشان داد نگرش به مواد مخدر با سه متغیر میزان تحصیلات پدر و میزان تحصیلات مادر و سطح درآمد خانواده رابطه معنادار ندارد. این نتیجه، با یافته‌های اکثر پژوهش‌های صورت گرفته در سال‌های اخیر مطابق نمی باشد. در پژوهش سعید (۱۳۷۶)، دلاور و همکاران (۱۳۸۷) و فروغی و

صادقیان (۱۳۸۹) نشان داده شده بود که تحصیلات پدر با نگرش به مواد مخدر فرزندان رابطه دارد. به طوری که با بالاتر رفتن تحصیلات پدر نگرش به مصرف مواد مخدر منفی‌تر می‌شود [۲۱، ۱۷، ۳]. اما از این نظر که تحصیلات مادر پیش‌بینی‌کننده معنادار نگرش به مواد مخدر نمی‌باشد، یافته‌های این پژوهش با پژوهش‌های پیشین [۳] همسو می‌باشد. عدم ارتباط سطح سواد پدر و مادر با نگرش به مواد مخدر را می‌توان ناشی از آن دانست که در حال حاضر با توجه به اهمیت مبارزه با مواد مخدر، آگاهی‌رسانی و آموزش‌های گوناگون از طرق مختلف، از جمله از طریق رسانه‌های ملی همانند تلویزیون و دیگر رسانه‌ها، آگاهی‌بخشی توسط نهادهای گوناگون ذریبطی همچون ستاد مبارزه با مواد مخدر، سازمان بهزیستی و آموزش و پرورش و غیره، آگاهی‌های لازم در مورد مواد مخدر در اختیار همگان قرار می‌گیرد. بنابراین نگرش‌ها و آگاهی‌ها راجع به مواد مخدر برای یک نوجوان یا جوان دارای پدر و مادر تحصیل کرده و یا دارای مدارج علمی و نیز سطوح اقتصادی بالاتر در مقایسه با پدر دارای مدارج علمی پایین‌تر تفاوتی ندارد. پژوهش‌های پیشین که عمدتاً مربوط به پنج تا ده سال پیش است، رابطه معنادار بین سطوح تحصیلی و اقتصادی والدین و نگرش به مواد مخدر را معنادار گزارش کرده‌اند، اما با توجه به آن‌که در حال حاضر فعالیت‌های پیشگراانه و اطلاع‌رسانی، گسترده و همگانی شده است، این ناهمسویی قابل تبیین است. از دیدگاه نظری برای تبیین این نتیجه نیز باید بیان نمود که والدین دارای سطح تحصیلات بیشتر و دارای وضعیت اقتصادی بهتر، تربیت خود را در قبال فرزندان به نحوی متفاوت از والدین دارای سطوح پایین‌تر تحصیلی و اجتماعی اعمال می‌کنند. والدین دارای سطوح اقتصادی اجتماعی بالاتر (که سطح تحصیلات و درآمد دو شاخص اصلی آن است) انتظارات و تربیت خود را از فرزندان بیش‌تر در راستای کسب موفقیت در زمینه پیشرفت تحصیلی و امثال آن اعمال می‌کنند اما والدین دارای سطوح پایین‌تر انتظارات و تربیت خود را از فرزندان بیش‌تر در جهت رعایت قوانین و مقررات و حفظ

انضباط اعمال می‌کنند [۲۲]. احتمالاً این شرایط به همسانی نمرات نگرش به مواد مخدر فرزندان دارای والدین سطوح تحصیلی و درآمدی بالاتر و پایین‌تر منجر شده است که منجر به عدم ارتباط این متغیرها با نگرش به مواد مخدر شده است. یک نکته غیر قابل انکار، رابطه بین سطح اقتصادی نامطلوب با اعتیاد و مواد مخدر است. در رفع این تناقض می‌توان گفت فقر، از پیامدهای اعتیاد است و در اکثر مواقع فقر آغازگر اعتیاد نمی‌باشد، بلکه پیامد آن است. و آن‌چه که در این پژوهش راجع به آن پرداخته شده است، نگرش به مواد مخدر است، نه خود اعتیاد به مواد مخدر. مصرف مواد مخدر با توجه به اثرات فردی و اجتماعی و با توجه به تغییراتی که در روحیه، اخلاق و شخصیت افراد معتاد به جای می‌گذارد، باعث پیدایش خرده‌فرهنگ فقر می‌گردد. با توجه به ویژگی‌های مطرح شده از فرهنگ فقر، می‌توان ادعا کرد که افراد معتاد باعث به وجود آمدن خصوصیات اجتماعی فقر می‌گردند و فرهنگ فقر را به دنبال خود به وجود می‌آورند و نه برعکس آن [۲۳].

نتایج نشان داد مصرف مواد مخدر توسط پدر، نگرش مثبت‌تری به مواد مخدر در فرزندان ایجاد می‌کند. اما این رابطه برای والدین مادر وجود نداشت. نتیجه به دست آمده با نتایج پژوهش‌های دیگر همسو بود [۳، ۱۰، ۲۴]. در تبیین نتیجه به دست آمده می‌توان گفت پدر مصرف‌کننده مواد مخدر الگوی نامناسبی برای فرزند خود می‌باشد، ثانیاً فرصت مناسب و حوصله کافی جهت تربیت فرزند خود را ندارند. ثالثاً حوادث ناخواسته وابسته در زندگی معتادان وجود دارد، از قبیل کم‌حوصلگی، فقر، اختلافات خانوادگی، ناسازگاری اجتماعی، عدم مقبولیت اجتماعی و در بعضی مواقع بیکاری، زندان که در نتیجه آن حضور مستمر جهت تربیت صحیح فرزند وجود ندارد، که مجموع این عوامل منجر به گرایش و ایجاد نگرش مثبت فرزندان به مواد مخدر می‌شود. در خانواده‌ای پدر مصرف‌کننده مواد باشد، پدری که تعیین‌کننده ارزش‌هاست و در واقع ارزش هر کار به عهده اوست با عمل خود، گویی به مصرف مواد مخدر ارزش می‌دهد [۳، ۱۰، ۲۴].

خودمختاری بیش از حد فرزندان: چنانچه فرزندان به دلایل عواملی همچون جو عاطفی نامناسب در خانواده بیش از اندازه خودمختار باشند، در نتیجه توجهی به امر و نهی و راهنمای‌های والدین نشان نمی‌دهند، بدین‌وسیله سبب الگوبرداری نامناسب با محیط اجتماعی می‌شود. ۵- والدین به عنوان رکن اصلی تربیت فرزندان اثر مستقیم و اجتناب‌ناپذیری بر شکل‌گیری شخصیت فرزندان دارند، به نوعی که توقع بیش از حد از توانایی فرزندان و ایجاد جو عاطفی و صمیمی نامناسب سلامت روانی و جسمانی وی را به مخاطره می‌اندازد. ۶- کمبود ارتباط؛ در صورتی که افراد در محیط خانه و با اعضای خانواده ارتباط مؤثر رضایت‌بخش نداشته باشند، در دراز مدت این افراد از ارائه بازخوردهای مثبت و تشویق شدن برای برقراری رابطه مؤثر با دیگران باز می‌مانند، و با احساسات منفی، تنهایی و افسردگی روبرو می‌شوند که آن‌ها را در شرایط روانی آسیب‌زا گرفتار می‌سازد [۲۴، ۳]، بنابراین جو عاطفی نامناسب در خانواده عواقب نام‌برده را به دنبال دارد، و این زمینه‌نگرش و گرایش مثبت به مواد مخدر را فراهم می‌آورد.

از نتایج دیگر این که دانش‌آموزان در زیرمقیاس خطرات مواد مخدر نگرش مثبت‌تری نسبت به دو زیرمقیاس مصرف و اثرات داشتند. به طوری که فقط ۳/۴۸٪ آنان نگرش منفی (یا خیلی منفی) به خطرات مواد مخدر داشتند که لازم است نگرش آنان در این زمینه اصلاح شود. وجود درصد کم دانش‌آموزان با نگرش مثبت به اثرات، مصرف و مخصوصاً خطرات مواد مخدر را نمی‌توان نادیده گرفت. به وفور یافت می‌شوند کسانی که اندکی نگرش مثبت به مواد مخدر داشته‌اند اما به اعتیاد روی آورده‌اند، زیرا بررسی پژوهش‌ها و نظرات صاحب‌نظران و نیز تجربیات معتادان نشان می‌دهد که از جمله عوامل عمده روی‌آوری به اعتیاد صرفاً یک کنجکاو ساده یا یک هیجان‌خواهی زودگذر بوده که نشان می‌دهد این افراد علی‌رغم نگرش منفی‌تر به مواد مخدر (نگرش مثبت کم‌تر به مواد مخدر، همانند وضعیت دانش‌آموزان گروه نمونه این پژوهش) مصرف مواد مخدر را تجربه کرده و دچار اعتیاد

از یافته‌های دیگر مطالعه این که تقبیح کردن و منع مواد مخدر در خانواده نگرش منفی‌تری به مواد مخدر ایجاد می‌کند. این نتیجه با یافته‌های پیشین همسو می‌باشد [۲۶، ۲۵، ۱۰]. در دوره نوجوانی، به رغم رفتار و ظاهر کاملاً مغایر، والدین بیش از همیشه در زندگی نوجوان مطرح هستند. آن‌ها پایگاه محکم و استوار را مهیا می‌سازند که نوجوان با پذیرفتن خطر از آن جدا می‌شود. اما می‌توان در عین حال اطمینان خاطر داشته باشد که همیشه مکانی مطمئن و قابل تحمل برای بازگشت وجود دارد. به علاوه پیش از این‌که دوستان وارد زندگی فرد شوند، والدین در شکل‌گیری اعتقادات بنیادین اخلاقی و شخصیت فردی فرزندان شان نقش عمده‌ای ایفا می‌کنند. بنابراین هر گاه خانواده نوجوانان را نادیده بگیرد و او را به حال خود رها کند، آسیب‌پذیری از سوی مواد ظاهر می‌شود [۲۷]. بر اساس نظریه کنترل دورکیم، ناهمنوایی، هنجارشکنی و کجروی افراد ریشه در عدم کنترل صحیح و کارایی آنان در خانواده دارد [۲۴].

یافته‌ها نشان داد هر مقدار جو عاطفی درون خانواده ایمن‌تر باشد و فرزندان احساس ایمن‌تری داشته باشند، به طور معناداری نسبت مواد مخدر نگرش منفی‌تری پیدا می‌کنند و برعکس. نتیجه به دست آمده با نتایج پژوهش‌های پیشین همسو بود [۲۹، ۲۸، ۱۳، ۱۴، ۱۰]. در تبیین نتیجه به دست آمده باید به الگوی خانواده بی‌عاطفه یا کم‌عاطفه اشاره نمود که زمینه‌ساز گرایش به اعتیاد هستند؛ ۱- فقدان رابطه والد فرزندان، تحول عاطفی و شناختی فرزند را دچار اختلال می‌کند و سبب می‌شود فرزندان آن‌ها در بزرگسالی از سلامت روانی رضایت‌بخش برخوردار نباشد. ۲- طرد کردن کانون خانواده: خانواده هسته اصلی برطرف‌کننده نیازهای روانی و جسمانی فرزندان است و چنانچه والدین جو عاطفی مثبت را فراهم نکنند و به دلایل مختلف آن‌ها را طرد کنند، این شرایط زمینه‌ساز بروز اختلال روانی و جسمانی شده و آن‌ها را از داشتن شخصیت سالم محروم می‌سازد. ۳- محرومیت‌های عاطفی و صحبت نکردن با فرزندان آن‌ها را با مشکل ناپختگی عاطفی و نداشتن سلامت روانی مواجه می‌سازد. ۴-

تشکر و قدردانی

از اداره کل آموزش و پرورش استان سمنان به دلیل همکاری‌ها و تسهیل فرایند انجام این پژوهش، از دانش‌آموزان عزیز و کادر محترم مدارس منتخب که امکان اجرای پژوهش را میسر نمودند، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع

- [1] American Psychiatric Association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5), Washington, D.C.: American Psychiatric Association; 2013.
- [2] NazrulIslam SK, Hossain KJ, Ahsan M. Sexual life style, drug habit and socio- demographic status of drug addict in Bangladesh. *Public Health* 2000; 114: 5-18.
- [3] Delawar A, Rezaei M, Alizadeh E. The relationship between family factors and secondary school students' attitude towards drug abuse in Tehran. *Daneshvar* 2009; 16: 21-34. (Persian)
- [4] Botvin JG. Preventing drug abuse in schools: social and competence enhancement approaches targeting individual- level etiological factors. *Addict Behav* 2000; 25: 887-897.
- [5] Mahajerdarai H. Relationship between attitude toward substance use and its predisposing factors in high school girls in Tehran during the academic year of 2006-2007. Master's thesis of clinical psychology. *Univ Welfare Rehabil Sci* 2007. (Persian).
- [6] Ashbywill T, Gibbons X, Gerrard M, Murry VMB, Brody GH. Family communication and religiosity related to substance use and sexual behavior in early adolescence: a test for pathways self control and prototype perceptions. *Psychol Addict Behav* 2003; 10: 4-14.
- [7] Catalno RF, Gainey RR, Fleming CB. An experimental intervention with families of substance abusers: one year follow up. *Addiction* 1999; 94: 241-254.
- [8] Simcha-fagan O, Gersten J, Langner T. Early precursors and concurrent correlates of illicit drug use in adolescents. *J Food Drug Anal* 1986; 16: 7-28.
- [9] Jessor R. Adolescent development and behavioral health. In J. D. Matarazzo, S. M., Weiss, J. A., Herd, N. E. Miller S. M. Weiss (Eds). *Behavioral health: A handbook of health enhancement and disease prevention*. New York: Wiley; 1984.
- [10] Brook JS, Brook DW, Whiteman M, Gordon AS, Cohen p. The psychosocial etiology of adolescent drug use and abuse. *Genet Soc Gen Psychol Monogr* 1990; 116: 111-267.
- [11] Garmezy N. Stressors of childhood. In N. Garmezy & M. Rutter (Eds). *Stress, coping and development in children*. New York: Mc Graw-Hill; 1983.
- [12] Werner EE. High-risk children in young adulthood: A Longitudinal study from birth to 32 years. *Am J Orthopsychiatry* 1989; 59: 72-81.
- [13] Raeesi F, Anisei, Yazdi SM, Zamani, Rashidi S. Comparison of mental health and parenting practices among addicted and non addicted people. *JBS* 2008; 6: 44-33. (Persian).
- [14] Brook JS. Stage of drug use in adolescence: Personality, peer and family correlates. *Dev Psychol* 2003; 19: 269-277.

شده‌اند. این وضعیت در حالی بغرنج‌تر می‌شود که تجربه مصرف مواد مخدر صرفاً یک بار، منجر به وابستگی و اعتیاد به آن می‌شود. لذا ایجاد نگرش منفی در بیش‌ترین و بالاترین حالت ممکن، یک ایده‌آل و ضرورت است و نمی‌توان مقادیر نسبتاً بالا را حاشیه امن دانست، حال آن‌که بیش از یک چهارم دانش‌آموزان گروه نمونه نگرش مثبت یا متوسط نیز به اثرات مواد مخدر نشان داده‌اند که نشان می‌دهد این گروه معتقدند مواد مخدر اثر مخرب چندانی ندارد، و این وضعیت، خطر مصرف از روی کنجکاوی، هیجان‌خواهی، تفریح و امثال آن برای نوجوانان که این مولفه‌های روان‌شناختی از اقتضائات سن آنان است را ایجاد می‌کند.

از محدودیت‌های مطالعه، ارزیابی نگرش به مواد مخدر بر اساس خودگزارشی بود که در آن امکان سوگیری پاسخ‌دهی و ارائه چهره موجه از خود، با گزارش نگرش منفی‌تر به مواد مخدر وجود دارد. چنین سوگیری در خصوص اعتیاد داشتن پدر یا مادر نیز وجود دارد. محدودیت دیگر در خصوص میزان درآمد خانواده می‌باشد که از طرف دانش‌آموز اعلام شده است. عدم اطلاع وی از درآمد واقعی پدر یا مادر و یا عدم اعلام درآمد واقعی به عمد، ممکن است در پاسخ وی تاثیرگذار بوده باشد.

به طور کلی هر چند درصد افراد با نگرش مثبت بالا نیست اما بیش از یک چهارم این گروه سنی نگرش متوسطی به مواد مخدر دارند که در معرض خطر هستند. این افراد از فرزندان خانواده‌های با تحصیلات و درآمدهای مختلف می‌باشند. با توجه به این که، هر چه جو عاطفی خانواده مطلوب‌تر شود، نگرش به مواد مخدر منفی‌تر می‌شود، ضروری است برنامه‌هایی جهت توانمندسازی خانواده‌ها تدوین تا والدین نحوه ارتباط صحیح با فرزندان را آموزش دیده و جو عاطفی خانواده را افزایش و با ارتباط دوستانه آن‌ها را از خطرات اعتیاد منع کنند. این مساله می‌تواند درصد دانش‌آموزان در معرض خطر نگرش مثبت را کاهش و از آسیب به جامعه جلوگیری کند.

- [22] Saiedmohamadi Y. In translational Educational psychology theory and practice, Slavin R. 2006, Tehran: Roshd; 2006.
- [23] Zare H. The role of addiction in shaping the culture of poverty. *Addiction Res* 2003; 55-67. (Persian).
- [24] Sotoudeh HA. Social pathology. Tehran: Publishing the Avaie Noor; 2011. (Persian).
- [25] Barnes GM. Adolescent alcohol abuse and other problem behaviors: Their relationships and common parents influences. *J Youth Adolesc* 1984; 13: 329-348.
- [26] Kandel, DB. Drug and drinking behavior among youth. *Ann Rev of Sociol* 1980; 6: 235-285.
- [27] Matthews G, Amanda K, Emo, GF. Reviewing theories of adolescent substance use: Organizing piece in the puzzle. *Psycho Bulletin* 2006; 117: 67-86.
- [28] Nejatadegan H. The image of Khorasan in drug offensive. Thesis of MA in Law and Political Science. Tehran: Tehran Univ 1994. (Persian).
- [29] Tavassoli GA, Ahmadi G, Khazaei K, Mortazavi SJ. Sociological analysis of the impact of family and social institutions on the tendency towards adolescent and youth addiction. *Quarterly J Soc Youth Studies* 2009; 1: 47-71. (Persian).
- [15] Shedler J, Block J. Adolescent drug use and psychological health. *Am Psychologist* 1990; 45: 612-630.
- [16] Foroughi M, Sadeghian M. The role of family structure and parenting practices in primary prevention of child abuse among adolescents in Sirjan. *Proceedings of the 30th Provincial Congress of the Counter Narcotics Headquarters* 2004; 2: 600-596. (Persian).
- [17] Kaplan HI, Sadock BJ. Mood disorders. In Kaplan, H. I., Sadock, B. J. *Comprehensive textbook of psychiatry*, From Williams & Wilkins. Baltimore 2003; 6: 108-118.
- [18] Biederman J, Hirshfeld H, Becker DR, Rosen Baum JF. Lack of association between parental alcohol or drug addiction and behavioral inhibition in children. *Am J Psychiatry* 2001; 158:1731-1733.
- [19] Lapham SC, Smith EC, De-Baca J, Chang I. Pervalece of psychiatric among persons convicted of during while impaired. *Arch Gen Psychiatry* 2001; 58: 943-949.
- [20] Miller TR, Lesting DC, Smith GS. Injury risk among medically identified alcohol and drug abuser. *Alcohol Clin Exp Res* 2001; 25: 54-59.
- [21] Saied M. The effect of socioeconomic factors on addiction addiction in Kerman rehabilitation center. Master's thesis of Shiraz University; 1996. (Persian).

Attitudes toward drugs abuse and some related factors among Iranian high school students

Shahab Moradi (Ph.D)^{*1}, Raheb Ghorbani (Ph.D)², Nahid Radbakhsh (M.Sc)³

1- Educational Psychology, University of Semnan, Semnan, Iran

2- Social Determinants of Health Research Center, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran

3- Educational Psychology, University of Semnan, Semnan, Iran

* Corresponding author. +98 9189294117 shahabmoradi66@gmail.com

Received: 25 Jul 2017; Accepted: 12 Feb 2018

Introduction: Start addiction with positive attitude to drug. The purpose of this study was to investigate attitudes towards narcotics and relationship between family components with attitudes towards addiction in high school students.

Materials and Methods: In this cross-sectional study, 340 male students of secondary school in Semnan (Iran) were selected by multistage sampling technique from five male schools randomly selected. Then, in each elected school, a class was selected randomly from each grade. The data collection tool was personal and family information related to the subject of research, 20 questions of insecurity questionnaire in the family center with a range of 0 to 20, and 40 questions of drug attitude questionnaire, which included three subscales, with a scoring range of 40 to 200.

Results: Mean $\pm$ standard deviation of students' age was 16.4 ± 0.8 years. 27.6% had a very negative attitude, 39.7% had a negative attitude, 28.2% had moderate attitude, 3.8% had positive attitude and 0.6% had a very positive attitude toward narcotics. There was a significant positive correlation between the family's emotional atmosphere and the attitude toward drugs ($p = 0.006$, $r = 0.151$), effects ($r = 0.99$, $p = 0.029$), risks ($p = 0.1111$, $R = 139$) and consumption ($r = 0.09$, $p = 0.11$), respectively. Also, students with addicted fathers had a more positive attitude toward narcotic drugs ($p = 0.004$), effects ($p = 0.019$), risks ($p = 0.021$), and drug abuse ($p = 0.001$). There was a negative correlation between attitude toward narcotic effects and household income ($p = 0.033$, $r = -0.117$). Students who are prohibited from drugs by parents have a more negative attitude toward narcotics ($p < 0.05$).

Conclusion: More than a quarter of these students have a modest attitude toward drugs abuse, these are at risk. These people are the children of families with different education and income. It is essential that family empowerment programs be developed so that parents learn how to communicate properly with their children and increase the emotional affinity of the family and prevent them from being addicted to their dangers. This can reduce the percentage of students at risk of positive attitudes and prevent harm to society.

Keywords: Drug Attitude, Family Components, Family Affective, High School Students.